

SPOMIENKY

NA BUDÚCNOSTI

Čo si budeme pamätať ako prvé, keď sa raz všetko znovu zopakuje? Stane sa to? Už to bolo, alebo ešte len bude? Pomôžeme si niekoľkými citátmi. Úvodná veta z piatej časti monumentálneho diela Nicolasa Pesquèsa *La face nord de Juliau, cinq* (Severná strana vrchu Juliau, päť) znie: „Na zajtrajšok som nemyslel. Písanie bolo vždy v budúcom čase.“ Aj my píšeme v budúcom čase, a to i napriek tomu, že používame rôzne časy. Napríklad teraz prítomný čas. Raz sa to už stalo. Predtým. A ako vraví Dumbledore vo filme *Fantastické zvieratá: Dumbledorove tajomstvá*: „Čo raz bolo predtým, musí byť raz aj potom.“ Potom je teda dnes, ale aj včera

či zajtra. Stane sa to. Znovu to príde. Najprv prekvapenie, neistota, chaos. Napätie v hrudnom koši a horiace hlavy. A potom odrazu: lockdown. Lockdown I, II, III... x, y, z. Nie úplne divácky úspešná séria vyvrcholí nečakým pokračovaním. Lockdown vystrieda flatline, rovná čiara. Hrudné koše sa prestávajú dvíhať a klesať, odrazu len sú a občas ich zovrie nečakaný (?) krč. Nikto nevie povedať, či je tento stav dôsledkom alebo príčinou, a či vôbec stojí za to pokúsiť sa oživovať. Vyhorenie vzťahových vzorcov, vymiznutie základných citov, neviditeľný rozpad. Dlhá rovná línia, v ktorej sme sa ocitli. Flatline: dobrovoľný a spoločensky preferovaný. Alebo nie?

RETURN TO THE FUTURE

Text Mária Modrovich / Peter Šulej
Foto Mária Modrovich

Autori zavretí doma so svojimi rodinami. Všetci v teplákoch – dni, týždne, mesiace, roky. Vreštiace deti. Deti premenené na kyberzombíkov. Ruky prirastené k hracím konzolám. Strih. Iný obraz. Ponuré chalupy na samotách, kde treba repetitívne káľať drevo, ničť plesne a odpratávať sneh. Umelci s pevným pracovným pomerom na vysokých školách absolvujúci nekonečné on-line stretnutia, počas ktorých na striedačku nefungujú mikrofóny jednotlivých účastníkov, ak teda nejakí sú, pričom je na študentoch vidno, že mentálne spia. (A kam sa na ten Zoom call zavrieť, keď človek obýva dvojizbovú domácnosť s rozbláznenými deťmi alebo mu na chalupe práve skolabovala WiFi?) Ad hocové komunity a literárno-umelecké bašty v podnikoch, ktoré sa rozhodli ignorovať lockdown, a v nich zakázané stretnutia a prohibičné (často nekontrolovateľné) pitie... Veď občasná pokuta stojí za to. Nekonečné postávanie v mraze na vyprázdnenom trhovisku. Drkotanie zubami tam, kde má kaviareň status výdajne jedla. Hlavne niekam ísť, niekam sa na chvíľu pohnúť, nezošalieť. Občas niekto známy umrie. Ako ďaleko či blízko známy? A do toho tenisové haly svietiace do temnoty mesta ako lode mimozemských civilizácií. Kto sa odváži buchnúť ako prvý do loptičky?

Nauzea už len pri počutí slova on-line či Zoom. Testovanie a očkovanie. Moralizovanie a apelovanie. Budťe takí. A takí. Hlavne nebudťe takíto! Ale ako môžeme byť, keď sme ešte ani neboli? Stále dookola naveky obiehame obvodovú čiaru bodu, ktorý teraz znázorňuje (zmrazený) čas. Zamrznutí ľudia. Stoja. Všetci. Nič nehovoria. V umŕtvenom čase. Zastavený čas v ukrutne rýchlo sa meniacom svete. Boli by

to pekné obrazy. Plné smútku a melanchólie. Už ich len zarámovať. Ako osamelý bežec či cyklista sa vydáme do bezútešných polí. Nech poľnému vtáctvu znie náš prorocký hlas.

Raz za čas stretneme niekoho, spravidla bezdetného a bez záväzkov, kto počas lockdownu tvorí. Áno, aj rovná čiara inšpiruje, a tak všetci zobrazujú a zvečňujú prázdne ulice, telá aj duše. Zrazu už neplatí univerzálne slovenské know-how, našepkávajúce, ako prežiť každú zmenu bez zmien. Aj krajina-nekrajina sa nevyhnutne premieňa. Aj tu už včera znamená zajtra. Realita predbehla sci-fi.

A keď skončí lockdown, prichádza vojna. Flatline na moment vystrieda koncentrovaný záchvev precítania, empatie. Už sme ani nedúfali, že to v sebe máme! „Mladým chýba vojna,“ spieva Billy Barman v populárnom songu. Z hlbín osamelosti rovno do kolektívneho šialenstva strachu. Alebo akéhokoľvek šialenstva. Nemusí pritom ísť o tú skutočnú vojnu, odohrávajúcu sa na bojových poliach. Nie veru! Tu simultánne prebiehajú milióny drobných vojen. Nespočetné množstvá neviditeľných konfliktov. Niekde vojna začína, inde sa obyvateľstvo správa, ako keby práve nejaká skončila. Víťazstvo nad lockdownom, nad pomätenou lokálnou politickou reprezentáciou, nad zákerným vírusom. Víťazstvo života nad smrťou. Ale nastalo naozaj? Na jednej strane prebieha nonstop párty, na druhej pochováajú mŕtvych. Niekde bublinkujú poháre s proseccom, inde sa už kopú masové hroby. Národné príklady sociálneho neodarvinizmu sa dennodenne objavujú na obrazovkách. Skutočnosť pomocou postpravd modelujú do ľubovoľných tvarov. Ako píšú Helen a Newton Harrisonovi vo svojom *Manifeste pre 21. sto-*

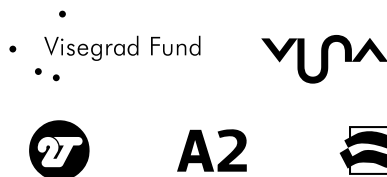
ročie: „My, čo tvoríme štúdio Harrisonovcov, sme vďační / za príležitosť zúčastniť sa tejto nebezpečnej rozpravy / ktorej diskurz vo všeobecnosti / bude o čase, peniazoch, moci, spravodlivosti, sexe, politike / o osobnom blahu a prežití / v mnohých kombináciách a re-kombináciách / týkajúcej sa tak trocha sociálnej nespravodlivosti / a podstatne menej ekosystémovej nespravodlivosti...“

My, ľudia spod karpatského oblúka, hraničiari, podobnú príležitosť nemáme. Zúčastniť sa síce v nejakej marginalizovanej forme môžeme, ale aj tak nám nikto nedá slovo, nik nebude počúvať naše horekovanie a božekanie. Naše šepoty a výkriky. Možno len vy, ryby v riekach a jazerách, parafrázujúc sv. Antona Padovského. My, ľudia z panelákov s neujasnenou triednou štruktúrou a akcelerujúcou sociálnou mobilitou, nevedkovia demoralizovaní už dávno pred pandémiou, kráčať so zvyškom sveta k ďalším kataklizmám. Možno by sme sa cestou mohli aj stratiť. Vtedy si treba na hlavy alebo na srdcia pripnúť majáky a dúfať, že ostatní si nás všimnú. Je viacero ciest. Je mnoho budúcností. Ani v jednom momente našej histórie sme síce neboli schopní vyprodukovať jedinú univerzálnu myšlienku (koncept bryndza a halušky, s dovolením, nerátame), ale zísť z cesty by sme snád zvládli. Cestou necestou. Klikiháky skrz krkaháje. Kam? Kam? Kam?

Raz sa aj z pandémie stane mýtom. Urbánou, respektíve globálnou legendou. Ako epos o Gilgamešovi. Príbehy o potope. Skončí sa rovnako ako všetky príbehy sveta. Dnes. Kolabujúca planéta. Ľudia sa už pohli. Ale kedy presne? Odkedy migrujú na „bohatý sever“? Možno sú to desiatky, ak nie

stovky tisíc rokov. Odvtedy, čo bohatý sever nebol v úvodzovkách. A pohnú sa aj zvieratá, rastliny, horniny, oceány. Nakoniec sa dokonca pohnú i stroje. Ktorým smerom? To nikto nevie. Nikto nič nevie. Všetci hľadajú. No nenachádzajú.

Možno stačí dávať otázky. Neustále dookola sa pýtať a neočakávať odpovede. Veď každá otázka má v sebe zakódovanú aj odpoveď. Umrieme dnes? Zajtra? Ostanú veci pravé navždy nespoznané? Umreli sme už? Ak budeme žiť a umierať večne, ako rýchlo zabijeme planétu? A čo naše deti? Podľa akého kľúča je zoradená abeceda? Čo zanecháme svojim deťom? Koľko rokov má majster Joddha? Môžeme ešte niečo chcieť? Môžeme ešte niečo chcieť, keď už všetko máme? Zráta niekto, koľko je supermarketov na Zemi? Môžeme sa sťažovať, keď neutekáme pred vojnovým konfliktom, keď nás doma niekto čaká, niekto potrebuje? Čo asi tak robia vstupovači do náhod? Prečo nie sme šťastní, keď sú naše mantinely tak krásne funkčne nastavené? A koľko je vo vesmíre hviezd? Kultúrna (flatlinová?) ponuka našej dedovizne je predsa taká bohatá; poskytuje všetko, čo si človek môže priať. Istoty: pomáhať a chrániť. Stabilitu: dozeňať a trestať. Dokonca aj súcit: chváliť a ľutovať. Ktoré proroctvá sa naplnia a ktoré vôbec nie? Možno treba písať viac psychedelických esejí, ako je táto. Veštiť medzi riadkami. Možno stačí len milovať. Láskou bez akýchkoľvek prídomkov. Láska. Láska. Láska. Stroje budúcnosti tento prístup určite ocenia.

Projekt Return To The Future podporil Medzinárodný vyšehradský fond. Project Return To The Future was supported by International Visegrad Fund.